

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา
ในพื้นที่ของ ผู้ปกครองนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลาง ที่มีถิ่นที่อยู่และอาชีพ
ส่วนเกินของผู้ปกครองนักเรียน ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำราวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับ
ดังนี้

1. นโยบายการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลาง
2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ
3. ความเป็นมาของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง
4. ความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง
5. ความสำคัญและประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง
6. ประเภทและรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง
7. ปัญหาและอุปสรรคของการนำผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
9. สรุปหลักการและแนวคิดที่นำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

นโยบายการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลาง

สำนักงานการเขตพื้นที่การศึกษากลางเป็นหน่วยงานที่มีฐานะเทียบเท่ากอง สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้กับประชากร
ในเขตเรียนในเขตจังหวัดอ่างทองและรอยต่อเขตจังหวัดใกล้เคียงตามนโยบายของรัฐบาลและ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลาง มีภารกิจในการจัดการศึกษาและให้บริการ
ที่ ๑ ระดับ คือ การศึกษาระดับปฐมวัย (3-5 ปี) การศึกษาก่อนบังคับระดับประถมศึกษา และ
ระดับมัธยมศึกษา มีสถานศึกษาให้บริการ จำนวน 14 โรงเรียน มีผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา
จำนวน 156 คน ผู้บริหารระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 14 คน ครูผู้สอน จำนวน 2,875 คน
นักเรียนจำนวนทั้งสิ้น 43,963 คน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลาง มีภารกิจที่จะต้องจัดการศึกษาให้เด็กกลุ่มอายุ
๕-๖ ปีในพื้นที่ที่รับผิดชอบและพร้อมที่จะถ่ายโอนให้กับชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ที่ปกครองพร้อมหลังปี พ.ศ. 2545 ส่วนระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นการ
ศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ถือเป็นภารกิจและจัดในทุกพื้นที่ เพื่อให้เด็กอายุย่างเข้าปีที่เจ็ด ถึงย่างเข้าปีที่

สิบหก ได้เรียนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด โดยมีความมุ่งหมายและหลักการ เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย และจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลาง มุ่งที่จะปฏิรูปการศึกษาให้บรรลุผลตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และมีหลักในการพัฒนาคุณภาพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลาง คือ การศึกษาดลอดชีวิต การให้สังคม ชุมชน และผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การมีเอกภาพทางนโยบาย การกระจายอำนาจ การมีมาตรฐานการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษา การมีมาตรฐานวิชาชีพและการพัฒนาครู และการระดมทรัพยากรมาใช้ในการจัดการศึกษา

นอกจากนี้ในปี 2546 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลาง มีนโยบายในการจัดการศึกษา เพื่อตอบสนองภารกิจจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลางจึงได้วิเคราะห์ภารกิจ สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลางและโรงเรียนในสังกัดร่วมกับสภามหาวิทยาลัยการศึกษาศาสตร์ 2542 นโยบายและจุดเน้นการดำเนินงาน ปีงบประมาณ 2546 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดทำเป็นนโยบาย เป้าหมาย มาตรการ การปฏิรูปการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลาง. 2546 : 3-8) โดยมีนโยบาย 9 ข้อ ดังนี้

นโยบายข้อที่ 1 ส่งเสริมการจัดการศึกษาให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอภาคในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยให้เด็กอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดถึงอายุย่างเข้าปีที่สิบหกมีโอกาสเข้ารับการศึกษาภาคบังคับแก่ปอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพให้ความสำคัญกับเด็กด้อยโอกาสทุกประเภท เด็กพิการรวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อม เพื่อส่งเสริมเด็กที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะด้านให้ได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ โดยเป้าหมายในการจัดการศึกษาให้เด็กมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดถึงย่างเข้าปีที่สิบหก จำนวน 22,458 คน โดยการเน้นการให้บริการเพื่อเพิ่มโอกาสแก่เด็กด้อยโอกาส เด็กพิการ และเด็กผู้มีความสามารถพิเศษเฉพาะด้าน ลดอัตราการออกกลางคันทุกพื้นที่ที่นักเรียนต้องจบประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2546 เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทุกคน

นโยบายข้อที่ 2 ส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในสังกัดปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ตามศักยภาพและธรรมชาติของผู้เรียน โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยมีเป้าหมาย ให้นักเรียนทุกคนได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและดำรงชีวิตตามวิถีชีวิตแบบไทย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขผู้บริหาร ครูผู้สอนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

ร้อยละ 20 ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มีโรงเรียนแกนนำปฏิรูปการเรียนรู้
ต้นแบบ 1 โรงเรียน

นโยบายข้อที่ 3 ส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น มีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น สนับสนุนให้มีการผลิต พัฒนาและใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ร่วมกันพัฒนาหลักสูตรและจัดการศึกษาตามความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนามีการผลิตการใช้และเผยแพร่
เรียน วัฒนธรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาในระดับโรงเรียน อำเภอ จังหวัด

นโยบายข้อที่ 4 ส่งเสริมการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย โดยให้องค์กรท้องถิ่นและชุมชน
มีส่วนร่วม โดยมีเป้าหมาย จัดการศึกษาระดับปฐมวัยให้เด็กกลุ่มอายุ 4-5 ปี จำนวน 8,396 คน
ได้รับการพัฒนาความเจริญเติบโต ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เติบโตตาม
ศักยภาพ ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือด้านวิชาการแก่หน่วยงานที่จัดการศึกษาปฐมวัยในพื้นที่

นโยบายข้อที่ 5 ส่งเสริมและสนับสนุนกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครอบคลุม
ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน ได้เข้ามามีบทบาทในการบริหารและจัดการศึกษา
รวมทั้งระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยมีเป้าหมายกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
มีความรู้ ความเข้าใจและสามารถดำเนินบทบาทตามหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนนำ
บทเรียนบทเรียนและภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โรงเรียน
มีการระดมทรัพยากรทั้งในและนอกชุมชนมาสนับสนุนการจัดการศึกษา

นโยบายข้อที่ 6 ส่งเสริมให้มีการประกันคุณภาพในสถานศึกษา โดยหน่วยงานทุกระดับ
ไปให้การสนับสนุนและประเมินคุณภาพสถานศึกษา โดยมีเป้าหมายให้ทุกโรงเรียนมีการประกัน
คุณภาพภายในที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย โรงเรียนมีคุณภาพ
ตามมาตรฐานของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างน้อยอำเภอละ 1 โรงเรียน

นโยบายข้อที่ 7 พัฒนาครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ เพื่อเข้าสู่
มาตรฐานวิชาชีพ โดยมีเป้าหมายให้ผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกสายงาน
ทุกระดับได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึงและตรงตามความต้องการตลอดจนมีส่วนร่วมในการพัฒนา
ตนเองเพื่อก้าวสู่มาตรฐานตำแหน่ง สามารถปฏิบัติงานได้ตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2542

นโยบายข้อที่ 8 ปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารงาน มีการใช้แผนและเทคโนโลยี
คอมพิวเตอร์และจัดการศึกษา พัฒนาเครือข่ายสหวิทยาเขตมหามงคล และปรับปรุงประสิทธิภาพ
โรงเรียนขนาดเล็ก โดยมีเป้าหมายให้โรงเรียนและหน่วยงานบริหารทุกระดับ บริหารจัดการตาม
หลักเกณฑ์ปริมาณงาน ในความรับผิดชอบอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น โรงเรียนและ

หน่วยงานทุกระดับใช้แผนและเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการบริหารและพัฒนาคุณภาพการศึกษา
ผ่านการพัฒนาประสิทธิภาพ โรงเรียนเครือข่ายสหวิทยาเขตมหามงคลและโรงเรียนขนาดเล็ก
ตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

นโยบายข้อที่ 9 สนับสนุนให้มีการดูแล ปกป้อง คุ้มครองนักเรียนตามสิทธิขั้นพื้นฐาน
ที่เด็กพึงได้รับ เพื่อให้ปลอดภัยทั้งด้านร่างกายและจิตใจตลอดจนการสร้างภูมิคุ้มกันให้นักเรียน
ปลอดภัยจากสารเสพติด โดยมีเป้าหมายทุกโรงเรียนจัดกระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมเสริม
สร้างเด็กให้มีทักษะในการตัดสินใจเลือกทางเลือกในการดำรงชีวิตที่ถูกต้อง นักเรียนทุกคนได้รับ
การดูแลปกป้องภัยต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น โดยโรงเรียนและเครือข่าย องค์กรชุมชนเพื่อให้ได้รับ
ความ ปลอดภัยทั้งด้านร่างกายและจิตใจนักเรียนทุกคนปลอดภัยจากสารเสพติด การมั่วสุม
เมายา การทะเลาะวิวาท และสื่อที่ไม่เหมาะสม

จากนโยบายการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทองจะเห็นว่าเป็น
นโยบายที่ต้องการให้เยาวชนได้รับโอกาสทางการศึกษา ทั้งนี้ได้มีการดำเนินงาน โดยการวิเคราะห์
สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นเป็นสำคัญ ได้ยึดหลักที่มุ่งมั่น
ในการปฏิรูปการศึกษาให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542
ซึ่งการดำเนินงานให้บรรลุผลได้นั้นต้องมาจากความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนชุมชน
ผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน เพื่อให้เกิดคุณภาพ
และความต้องการต่อเยาวชนลูกหลานให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้
และมีคุณธรรมจริยธรรม วัฒนธรรมอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข

1. แนวทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ

2.1 ความหมายของความต้องการ

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของความต้องการไว้หลายท่าน
ดังนี้

ฮิลการ์ด (จาเนียร์ สังข์ทอง. 2540 : 16 ; อ้างอิงจาก Hilgard. 1962. *Introduction to
psychology.*) กล่าวว่า การตัดสินใจที่จะแสดงพฤติกรรมของบุคคลแต่ละคนนั้น ย่อมมีเหตุผลและ
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบของตัวบุคคลกับองค์ประกอบ
ของสิ่งแวดล้อม การที่จะตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง ต้องผ่านกระบวนการทางความคิดที่สลับ
ซับซ้อนแล้วนำไปสู่การเลือกปฏิบัติเพื่อสนองความต้องการ

ทรวนวย ทริพยะประกา (2529 : 42) กล่าวว่า ความต้องการ (Needs) หมายถึง
สภาพขาดแคลนซึ่งเกิดขึ้นเมื่อใดก็ได้ที่ร่างกายขาดความสมดุลทางสรีระหรือทางใจ เช่น เวลาเรา

หนักเนื่องจากพุดมาก เนื้อเยื่อที่ลำคอขาดน้ำเราก็จะรู้สึกกระหายน้ำทันที หรือที่เราารู้สึกต้องการอาหาร (หิว) ก็เพราะเกิดความขาดแคลนน้ำตาลในกระแสเลือด เป็นต้น

เสรี มีสุข (2544 : 11) ได้กล่าวว่า ความต้องการ หมายถึง ความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่จริงกับสภาพที่พึงจะเป็นในอนาคต

สรุปได้ว่า ความต้องการ หมายถึง ความปรารถนาหรือความต้องการที่จะแสดงพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อเรื่องหนึ่งเรื่องใดและนำไปสู่การปฏิบัติ

2.2 ทฤษฎีความต้องการ

มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ที่น่าสนใจมีดังนี้

2.2.1 ทฤษฎีความต้องการของแอลเดอร์เฟอร์ (Alderfer's Motivated Need Hierarchy Theory) แอลเดอร์เฟอร์ (Alderfer) ได้คิดทฤษฎีความต้องการที่เรียกว่า ทฤษฎีเออาร์จี (ERG : Existence – Relatedness – Growth Theory) โดยแบ่งความต้องการของบุคคลเป็น 3 ประการ คือ (ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2544 : 52 ; อ้างอิงจาก Alderfer. 1972. *Existence Relatedness Growth.*)

2.2.1.1 ความต้องการมีชีวิตอยู่ (Existence needs) เป็นความต้องการที่ต้องตอบสนองเพื่อให้มีชีวิตอยู่ต่อไป ได้แก่ ความต้องการทางกายและความต้องการความปลอดภัย

2.2.1.2 ความต้องการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น (Relatedness needs) เป็นความต้องการของบุคคลที่มีมิตรสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างอย่างมีความหมาย

2.2.1.3 ความต้องการเจริญก้าวหน้า (Growth needs) เป็นความต้องการสูงสุดรวมถึงความต้องการได้รับการยกย่องและความสำเร็จในชีวิต

2.2.2 ทฤษฎีความต้องการความสำเร็จของแมคคลีแลนด์ (Mc.Clelland's Achievement Motivation Theory) แมคคลีแลนด์ ได้เน้นความต้องการไว้ 3 ประเภท คือ (ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2544 : 52-53 ; อ้างอิงจาก Mc.Clelland. 1965. *Toward a theory of Motive Acquisition.* p. 321-323)

2.2.2.1 ความต้องการประสบความสำเร็จ (Need for achievement) เป็นความต้องการมีผลงานและบรรลุเป้าหมายที่พึงปรารถนา

2.2.2.2 ความต้องการมีมิตรสัมพันธ์ (Need for affiliation) เป็นความต้องการมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

2.2.2.3 ความต้องการอำนาจ (Need for power) เป็นความต้องการมีอิทธิพลและครอบงำเหนือผู้อื่น

2.2.3 ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow's Need Hierarchy Theory) มาสโลว์ (Maslow) ได้แบ่งความต้องการของคนออกเป็น 5 ระดับ (เสรี มีสุข. 2544 : 12-11) อ้างอิงจาก Hoy and Cecil. 1991. *Education Administration*. p. 170-172) ดังนี้

2.2.3.1 ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological need) คือ ความต้องการขั้นเริ่มต้น เป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตจะขาดมิได้ ความต้องการเหล่านี้ ได้แก่ ความต้องการอาหาร ความต้องการทางเพศ ความต้องการพักผ่อนหลับนอน เป็นต้น

2.2.3.2 ความต้องการความปลอดภัยและความมั่นคง (Safety and security need) คือความต้องการความปลอดภัยและความมั่นคง เมื่อความต้องการทางด้านร่างกายได้รับความพึงพอใจ ความต้องการขั้นต่อไปจะต้องการความคุ้มครองภัยอันตรายต่างๆ ที่จะมีต่อร่างกายและจิตใจ เช่น อุบัติเหตุ อาชญากรรม เป็นต้น

2.2.3.3 ความต้องการการยอมรับ และความรักจากกลุ่ม (Belonging and love need) คือ ความต้องการการยอมรับและความรักจากกลุ่ม เมื่อได้รับความต้องการทางด้านร่างกายและความมั่นคงปลอดภัยแล้ว ความต้องการความรักความพอใจการยอมรับก็จะปรากฏขึ้นอีก ไปใส่ใจคนต่างๆ ยอมรับคนว่าสำคัญ

2.2.3.4 ความต้องการอยากเป็นใหญ่มีเกียรติยศชื่อเสียง (Esteem need) คือ ความต้องการที่จะให้คนหรือกลุ่มคนนับถือตน ได้รับการยกย่องสรรเสริญในสังคม เป็นที่ยอมรับของคนทั้งหลายล้วนแล้วแต่เป็นความต้องการของมนุษย์

2.2.3.5 ความต้องการความสำเร็จความสมหวังในชีวิต (Self-actualization need) คือความต้องการสัมฤทธิ์ผล และการพัฒนาศักยภาพที่แท้จริงแห่งตน ต้องการเป็นตัวของตัวเองอย่างแท้จริง ซึ่งมาสโลว์ถือว่าเป็นความต้องการสูงสุดของมนุษย์

สรุปได้ว่า ทฤษฎีความต้องการเป็นการศึกษาความต้องการของแต่ละบุคคลทั้งภายนอกและภายในตามธรรมชาติ และภายใน คือ ความต้องการของจิตใจ ที่มีต่อตนเองและบุคคลอื่นในสังคม

3. ความเป็นมาของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ตามแนวทางในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้ชุมชนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมและมีหน้าที่ในการจัดการศึกษา ตามมาตรา 29 คือระบุให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดการเรียนการสอนในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพ

ปัญหาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542ก : 15 – 16) ถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก จำเป็นต้องสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกคนในสังคมได้ทราบ เกิดความตระหนักและรับผิดชอบร่วมกัน เพราะการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการจัดการเพื่อปวงชน (Education for all) ดังนั้น ปวงชนจึงต้องร่วมกันจัดการศึกษา (All for education)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายว่าด้วยการศึกษาของประเทศ ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2542 เป็นต้นมา มีสาระสำคัญที่ใช้เป็นหลักในการปฏิรูป การศึกษาของชาติทั้งในส่วนที่เป็นความมุ่งหมายหลักการของการจัดการศึกษาสิทธิและหน้าที่ พนกรศึกษาระบบการศึกษา ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาทรัพยากรและการลงทุนเพื่อ การศึกษาและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนด เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542ข : 6, 13-14, 15-16, 18)

มาตรา 8(2) การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
 มาตรา 9(6) การจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้
 การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบัน สังคมอื่น

มาตรา 24(6) การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 ดำเนินการดังต่อไปนี้ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ที่มีการประสาน
 ความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนา
 ผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กร
 ปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา
 สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนมีการจัด
 การศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา
 และวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความ
 ต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา
 ระหว่างชุมชน

มาตรา 57 ให้นำหน่วยงานทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาบุคคลให้ชุมชนมี
 ส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยนำประสบการณ์ ความรู้ ความชำนาญ และ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและ
ยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

ดังนั้น สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคล
ภายนอกไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ชุมชน องค์กรต่าง ๆ เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของ
ชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนครอบครัวที่ต้องการให้บุตรหลานได้ศึกษาตามความต้องการและความ
สามารถของบุตรหลานและเป็นที่ยอมรับและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

1. ความหมายของการมีส่วนร่วม

ดิน ปรัชญพฤทธิ (2533 : 624) ได้สรุปว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าไปเกี่ยวข้องกับ
การเลือกตั้งหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมเสียงในการกำหนดนโยบาย และการนำนโยบายไปปฏิบัติ
ตลอดจนการเข้าไปพิจารณาผลกระทบของนโยบาย เพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงเป็นนโยบาย
ในครั้งต่อไป

แกสแทร์ ที ไวท์ (ลักษณะ นักร้อง. 2538 : 38 ; อ้างอิงจาก Alastair T. White. 1974.

*Why Community Participation A Discussion of the Argument go Community Participation :
Current Issue and lesson learned.*) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการมีส่วนร่วมประกอบไปด้วย 4 มิติ
ด้วยกัน มิติที่หนึ่งคือการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะ ไรควรทำและทำอย่างไร มิติที่สอง คือ
การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา การลงมือปฏิบัติการตามที่ได้ตัดสินใจ มิติที่สาม คือ
การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงานและ มิติที่สี่ คือ การมีส่วนร่วม
ในผลประโยชน์ผล

งรัส นวลนิม (2540 : 248) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง
ความร่วมมือของบุคคลกลุ่มบุคคลที่มีความคิดเห็นตรงกันและเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
โครงการใดโครงการหนึ่ง เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ได้กำหนดไว้

กานา วงสวาท (2541 : 43) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่าเป็นกิจกรรมที่
ผู้ให้ทุนและผู้ให้ทุนในองค์กรร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันประเมินผล เพื่อให้การปฏิบัติงาน
ประสบความสำเร็จ และผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องเข้าใจถึงประเภทของการให้มีส่วนร่วมด้วยเพื่อ
เลือกประเภทในการดำเนินงานต่อไป

เบร์กเลย์ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช. 2540 : 270 ; อ้างอิงจาก Berkley. 1975.

The Concept of Public Administration. p. 200) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึงการ
ให้ผู้เกี่ยวข้องได้ผู้มีความเป็นจำนวนมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจมาก
ที่สุดเท่าที่จะมากได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 119) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม มีความหมายของการมีบทบาทร่วมกัน แสดงถึงความเท่าเทียม มากกว่า และสะท้อนถึง กระบวนการมากขึ้น แทนที่จะมุ่งเฉพาะที่ผลลัพธ์ แต่เพียงอย่างเดียว เป็นการร่วมคิด ร่วมทำ และมีส่วนในการตัดสินใจร่วมด้วย จึงทำให้เข้าถึงระดับนโยบาย แผนงาน ที่จะก่อให้เกิดการเคลื่อนตัวพัฒนา โดยที่ทุกส่วนที่เข้ามามีส่วนร่วมทั้งหมดมีความรับผิดชอบอยู่ในนั้น อย่างไม่มีความแตกต่างกันมากนัก

ฟิลลิป (Philip. 1990 : 185-186) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การนำคนในท้องถิ่นที่รู้จักสังคมและสิ่งแวดล้อมทางกายภาพอย่างแท้จริงมาร่วมกันทำงาน ซึ่งในรูปความคิด การตัดสินใจ และการกระทำโดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน

กู๊ด (Good. 1973 : 115) ให้นิยามของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมเป็นการดำเนินการกิจกรรมร่วมกันระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน ต้องการผลลัพธ์ในสิ่งที่มุ่งหมายอย่างเดียวกัน และทุกคนยอมรับในจุดมุ่งหมายนั้น

แวง (Whang. 1981 : 91-92) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง กระบวนการในการเข้าไปดำเนินงานของบุคคลหรือของกลุ่มเพื่อได้สะท้อนถึงความสนใจของคน หรือเพื่อให้การสนับสนุนทางด้านกำลังงานหรือทรัพยากรต่อสถาบัน/ระบบ หรือรอบคลุมการดำเนินชีวิตของพวกเขา

โคเฮน และ อัฟฮอฟ (Cohen And Uphoff. 1977 : 6) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในลักษณะของการพัฒนาชนบทว่า การมีส่วนร่วมจะต้องประกอบด้วยการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของประชาชน 4 ประการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ จะทำอะไร และทำด้วยวิธีการอย่างไร มีส่วนในการดำเนินโครงการ ตัดสินใจในการให้ทรัพยากรสนับสนุน โครงการ และการร่วมมือกับองค์กรหรือกลุ่มกิจกรรมเป็นการเฉพาะ มีส่วนในการแบ่งปันผลประโยชน์อันเกิดจากโครงการพัฒนา และ มีส่วนในการประเมินผลโครงการ

ดีทซ์ (Deutsch. 1977 : 81) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง สภาพการณ์ที่มีประชาชนหันร่วหน้า ร่วมบุคคลเกิดการร่วมมือกัน มีความพึงพอใจซึ่งกันและกัน มีความพยายามที่จะช่วยเหลือกัน ประสานงานกัน โดยมีจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายร่วมกัน

จากความหมายของการมีส่วนร่วมดังกล่าวสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อาจให้ทุกฝ่ายเกิดความเข้าใจในคุณค่าของตน และนำคุณค่านั้นมาสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองเป็นประ สติกรภาพโรงเรียน มิใช่เขตห้ามเข้า อีกต่อไป หากแต่โรงเรียน ชุมชน สถาบัน บุคคลรอบตัว ถัดมามีส่วนให้แก่การศึกษา การร่วมมือกันของทุกฝ่าย คือ การสร้างพลังอันแข็งแกร่งไว้ด้วยกัน เกิดผลแก่เด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นความหวังของเราทุกคน ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการร่วมในด้านความคิดด้านการปฏิบัติ การกำหนดนโยบาย

การวิเคราะห์ การร่วมกันทำ ร่วมกันประเมินผล ในการปฏิบัติงานเพื่อนำไปแก้ไขปรับปรุงให้ บรรลุถึงความต้องการและประสบผลสำเร็จที่เกิดประโยชน์สูงสุดที่แท้จริง

๙. ความสำคัญและประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

ผู้ฉมน์ วุฒิมณี (2534 : 67) กล่าวว่าสาระสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น หมายถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเอง การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแนวคิดทางยุทธศาสตร์ ของหลักการพัฒนาชุมชนที่จะทำให้ ประชาชนบังเกิดมีความศรัทธาในตัวเอง (Self-reliance) ความเชื่อมั่นในตัวเอง (self-confidence) ความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of belonging) ในการดำเนินการตาม โครงการพัฒนาต่างๆ ในชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่ความสามารถและประสิทธิภาพในการปกครองตนเองในระบอบประชาธิปไตยของ ประชาชน

ติน ปรัชญาพฤทธิ (2533 : 40) ได้กล่าวถึงผลจากการวิจัยเชิงประจักษ์ของลิเคิร์ท (Likert) พบว่าหากหน่วยงานธุรกิจพยายามใช้ระบบที่เปิดโอกาสให้คนงาน ได้เข้ามามีส่วนร่วมมากเพียงใด ก็ยิ่งทำให้ผลผลิตของคนงานดีขึ้นและคนงานมีทัศนคติที่ดีต่อองค์กรมากขึ้นเพียงนั้น นอกจากนี้ องค์กรยังสามารถลดค่าใช้จ่ายลงได้ด้วย

ลิเคอร์ท (ติน ปรัชญาพฤทธิ. 2533 : 40 ; อ้างอิงจาก Likert. 1964. *Technique for the measurement of Attitudes.*) ได้กล่าวว่า ระบบการมีส่วนร่วมและผลจากการวิจัยเชิงประจักษ์ของ ลิเคอร์ทเองพบว่า หากหน่วยงานธุรกิจพยายามใช้ระบบการเปิดโอกาสให้คนงาน ได้เข้ามามี ส่วนร่วมมากเพียงใด ก็ยิ่งทำให้ผลผลิตของคนงานดีขึ้น และคนงานมีทัศนคติที่ดีต่อองค์กรมากขึ้น เดียงนั้น นอกจากนี้ องค์กรยังสามารถลดค่าใช้จ่ายลงได้ด้วย

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2538 : 17) ได้ให้แนวคิดไว้ว่าการมีส่วนร่วมจัดได้ว่าเป็นการสะท้อนถึงเสรีภาพทางการเมืองที่ชาวชนบทสามารถเข้ามาทำการตัดสินใจและเป็นช่องทาง ให้สามารถสะท้อนปัญหาของท้องถิ่นได้อย่างถูกต้องตรงประเด็น และเป็นการควบคุมระบบ การให้การให้สนองความต้องการประชาชนมากขึ้น โดยสรุปการมีส่วนร่วมของชุมชนน่าจะมี ความสัมพันธ์สูงกับสัมฤทธิ์ผลในการพัฒนาชนบท

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2537 : 93) กล่าวว่า การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม จะช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานดีขึ้น ประสิทธิภาพเกี่ยวกับหน่วยงานมี โครงสร้าง นโยบายการดำเนินงานและใช้วิชาการให้บรรลุถึงเป้าหมาย โดยใช้วิธีการที่ดีที่สุด ใน สถานแวดล้อมภายในและภายนอกกับคุณภาพของคนในหน่วยงาน การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการ-

1. การมีส่วนร่วมเป็นวิธีการที่จะได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับสภาพท้องถิ่น ความต้องการ และเจตคติของประชาชน

2. ถ้าประชาชนได้มีส่วนในการคิดค้นปัญหาและวางแผนพัฒนาแล้วจะทำให้ประชาชนยอมรับแผนงาน โครงการพัฒนานั้น ๆ

3. เป็นการสร้างประชาธิปไตยขั้นพื้นฐานคือ การที่ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2537 : 186) ได้กล่าวไว้ว่า ความสำคัญของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการศึกษาเป็นวิธีการที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนา การศึกษาของชาติ โรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคม (Social Institution) เช่นเดียวกับบ้านเป็นตัวแทนของสถาบันครอบครัว หรือวัดเป็นตัวแทนของสถาบันศาสนา โรงเรียนเป็นหน่วยงานที่สังคมจัดตั้งขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการของสังคมในด้านให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกและสังคมนั้น ๆ ดังนั้นภารกิจของโรงเรียน คือ การให้บริการทางการศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องความต้องการของสังคม คือ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงาน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2537 : 93) กล่าวว่าการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมมีโครงสร้างนโยบายการดำเนินงานและใช้วิชาการให้บรรลุถึงเป้าหมายโดยใช้วิธีการที่ดีที่สุดในสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกกับคุณภาพของคนใน หน่วยงาน

จรัส นวลน้อม (2540 : 249) การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญต่อการพัฒนา กิจกรรมสำคัญที่ต้องทำก็คือ ผลักดันให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างจริงจัง (Active participation) ในการดำเนินงานพัฒนา ทั้งนี้ก็เนื่องจากหลักสำคัญที่ว่ามีส่วนร่วมเป็นวิธีการที่จะได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับสภาพท้องถิ่นความต้องการและเจตคติของประชาชน ถ้าประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาและวางแผนพัฒนาแล้วจะทำให้ประชาชนยอมรับแผนงาน โครงการพัฒนา นั้น ๆ เป็นการสร้างประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน คือ การที่ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

สรุปได้ว่าความสำคัญและประโยชน์ของการมีส่วนร่วม เป็นสิ่งที่สนองให้บุคคลที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมโดยความเต็มใจ นอกจากนี้เป็นการสร้างสรรค์ผลงานให้เป็นไปได้ สละแรงเรี่ยวและถูกเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ได้มากยิ่งขึ้น ปัญหาและอุปสรรคจะลดน้อยลงและทุกคนได้มีส่วนร่วม

• ประเภทและรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

ประเภทและรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ได้มีนักวิชาการและงานวิจัยได้กล่าวไว้
หลากหลายคนและหลากหลายหลาย ดังนี้

ตุจันต์ คาววีระกุล (2527 : 37) ได้แบ่งรูปแบบต่าง ๆ ของการมี ส่วนร่วมของประชาชน
ในการพัฒนาไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม
2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินงาน
3. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจใช้ทรัพยากร
4. การมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
5. การมีส่วนร่วมในการในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
6. การมีส่วนร่วมในการคิดหาวิธีแก้ปัญหา
7. การมีส่วนร่วมในการประชุม
8. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม
9. การมีส่วนร่วมในการออกเสียงสนับสนุนหรือคัดค้านว่าปัญหา
10. การมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการหรือบริหารงาน
11. การมีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิก
12. การมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ชักชวนหรือประชาสัมพันธ์
13. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามกิจกรรมที่วางไว้
14. การมีส่วนร่วมในการลงทุนหรือบริจาคเงิน/ทรัพย์สิน

สาคถ สติคติวิทยานันท์ (2532 : 169) ให้ข้อเสนอไว้ว่าผู้ที่ควรเข้ามามีบทบาทหรือมี
ส่วนร่วมในการพัฒนาแบ่งเป็น 4 ประเภทคือ

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงาน
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในผลประโยชน์ 4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการ

การมีส่วนร่วม

โคเฮน และ นอร์แมน (Cohen And Uphoff. 1977 : 213-218) ได้แบ่งรูปแบบการมี
ส่วนร่วมออกเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน

ดังนี้

- 1.1 การตัดสินใจตั้งแต่ในระยะเริ่ม

1.2 การตัดสินใจในช่วงของกิจกรรม

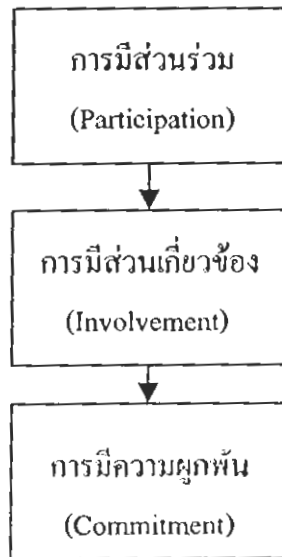
1.3 การตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) ซึ่งอาจเป็นไปในรูปของการ
เพิ่มผลผลิตโดยการให้มีการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหาร การร่วมมือ รวมทั้ง
การเข้าร่วมแรงร่วมใจ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ
ผลประโยชน์ทางด้านสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

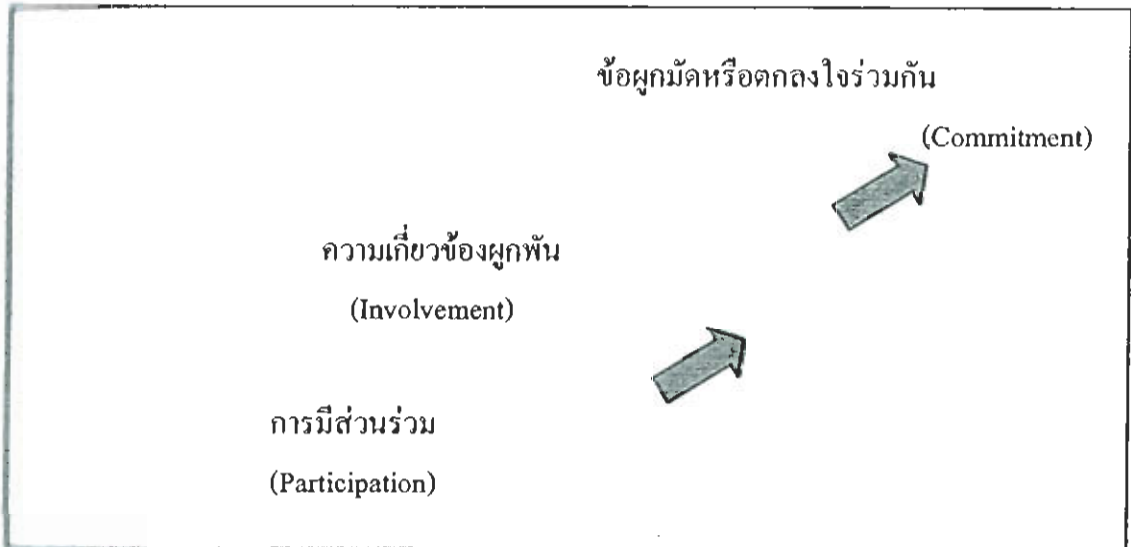
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งนับเป็นการควบคุมและตรวจสอบ
การดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2537 : 183) ได้กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมว่า ประสิทธิภาพ
ของการขึ้นอยู่กับการรวมพลังของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์การนั้นในการปฏิบัติภารกิจให้
บรรลุ เป้าหมาย วิธีการหนึ่งในการรวมพลังความคิด สติปัญญา ก็คือ การให้มีส่วนร่วม การให้
บุคคลมีส่วนร่วมในองค์การนั้น บุคคลจะต้องมีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง (Involvement) ในการดำเนินการ
หรือปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ เป็นผลให้บุคคลนั้นมีความผูกพัน (Commitment) ต่อกิจกรรมและองค์การ
ในที่สุด ซึ่งแสดงไว้ตามภาพประกอบ 2 ดังนี้

ภาพประกอบ 2 การแสดงผลการมีส่วนร่วมในองค์การ

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2527 : 237) ได้ให้ความหมายการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นรูปแบบของความเกี่ยวข้องผูกพันร่วมกัน (Involvement) ของสมาชิกในการประชุมหรือเพื่อตัดสินใจและความคุมการทำงานร่วมกัน นอกจากนี้ความหมายที่กล่าวมานี้ เอกชัย กี่สุขพันธ์ ยังได้แสดงถึงระดับความผูกพันให้เห็นชัดเจนด้วยภาพประกอบ 3 ดังนี้

ภาพประกอบ 3 การแสดงระดับความผูกพัน

กรรณิกา ชมดี (दिन प्रश्नुपत्तुर्थी. 2533 :631 ; อ้างอิงจาก กรรณิกา ชมดี. 2524 : เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร. หน้า 13) ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมทั้งหมดที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ : ศึกษาเฉพาะกรณี โครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมประชุม (Attendance at Meeting)
2. การมีส่วนร่วมในการออกเงิน (Financial Contribution)
3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ (Membership on Committee)
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ (Position of Leadership)
5. การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์ (Interviewer)
6. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน (Solicitor)
7. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค (Customers)

8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม หรือผู้เริ่มการ (Entrepreneurs)
  9. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน (Employers)
  10. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์ (Material Contribution)
- เจมส์ คี บีนทง (คีน ปรัชญาพฤทธิ. 2533 :633 ; อ้างอิงจาก เจมส์ คี บีนทง. 2525.

เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร. หน้า 11-13) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบทว่ามีอยู่ 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ดอร์นเบอร์ช และริทเตอร์ (Dornburch and Ritter. 1995 : 75 – 77) และธอร์นเบิร์ก

(Thonburg. 1981 : 150 – 153) กำหนดกรอบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองไว้ 7 ประเภท ดังนี้

1. ผู้ปกครองเป็นผู้สื่อสาร
2. ผู้ปกครองเป็นผู้ให้การสนับสนุนกิจกรรม
3. ผู้ปกครองเป็นผู้เรียนรู้
4. ผู้ปกครองเป็นผู้ให้ความอุปถัมภ์
5. ผู้ปกครองเป็นผู้ตัดสินใจ
6. ผู้ปกครองเป็นอาสาสมัคร
7. ผู้ปกครองเป็นครูสอนกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่เด็กที่บ้าน

เอ็ปสไตน์และคณะ (Epstein et. al. 1997 : 74 – 75) ได้เสนอกรอบความคิดหรือรูปแบบ (model) ของการมีส่วนร่วมให้การศึกษาของผู้ปกครองและชุมชน ไว้อย่างชัดเจน และเป็นรูปแบบที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไปว่ามีความสมบูรณ์ครอบคลุมสาระที่สำคัญไว้ทั้งหมด จนกลายเป็นรูปแบบให้โรงเรียนโดยทั่วไปในสหรัฐอเมริกาใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานนำผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้การศึกษาแก่เด็กในโรงเรียน นอกจากนั้น ยังถูกใช้เป็นกรอบความคิดในการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวทั้งในและนอกสหรัฐอเมริกา ตามรูปแบบของเอ็ปสไตน์และคณะ เนื่องการมีส่วนร่วมให้ศึกษาระหว่าง โรงเรียน-ผู้ปกครอง- ชุมชน จำแนกออกได้เป็น 6 ประเภทใหญ่ ๆ ซึ่งแต่ละประเภทมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

ประเภท 1 การทำหน้าที่เป็นผู้ปกครอง (Parenting) ผู้ปกครองมีทักษะในการเลี้ยงดูเด็ก เข้าใจพัฒนาการของเด็ก และการจัดสภาพแวดล้อมทางบ้านให้เกื้อกูลต่อการเรียนรู้ของเด็กในโรงเรียนมากขึ้น โดยมีการจัดหาสื่ออุปกรณ์การเรียน จัดหาของเล่นเสริมปัญญา การแนะนำการเลือกสรรสอนให้กับบุตรหลาน

ประเภท 2 การติดต่อสื่อสาร (Communication) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับครอบครัวในเรื่องที่เกี่ยวกับหลักสูตร โครงการต่าง ๆ ของโรงเรียน และความก้าวหน้าในการเรียนของเด็ก โดยที่การติดต่อสื่อสารกันนั้นจะเป็นการสื่อสารแบบสองทาง คือ จากโรงเรียน-ครอบครัว และจากครอบครัว-โรงเรียน วิธีการติดต่อสื่อสารก็ควรใช้หลาย ๆ วิธีที่แตกต่างกันกันออกไปตามแต่โอกาสและสถานการณ์

ประเภท 3 การอาสาสมัคร (Volunteering) เป็นการมีส่วนร่วมที่โรงเรียนดำเนินการสรรหาผู้ปกครองที่อาสาสมัครเข้ามาทำงาน หรือร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในและนอกโรงเรียนเพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนของเด็กและโปรแกรมต่าง ๆ ของโรงเรียน โดยโรงเรียนจะต้องจัดการฝึกอบรมความรู้และทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นให้แก่ผู้ปกครองที่เป็นอาสาสมัครเหล่านั้น และโรงเรียนต้องมีการกำหนดตารางเวลาการทำงานของอาสาสมัครไว้อย่างชัดเจนด้วย

ประเภท 4 การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่บ้าน (Learning at home) เป็นการมีส่วนร่วมที่ ผู้ปกครองได้ร่วมทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ กับเด็กที่บ้าน ซึ่งครอบคลุมถึงการบ้านและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรของโรงเรียน และการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมเหล่านั้น

ประเภท 5 การตัดสินใจ (Decision - making) เป็นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการตัดสินใจในโอกาสต่าง ๆ ของโรงเรียน ในการปกครองและการสนับสนุนโรงเรียน ซึ่งทำในรูปของคณะกรรมการ - ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการ และองค์กรผู้ปกครองอื่นๆ

ประเภท 6 ความร่วมมือกับชุมชน เป็นการมีส่วนร่วมในรูปแบบที่โรงเรียนประสานงานกับองค์กร องค์กร และกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นเพื่อระดมทรัพยากร สรรพกำลังและบริการต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อครอบครัวและเด็ก และในขณะเดียวกัน โรงเรียนก็ให้บริการที่จำเป็นแก่ชุมชนด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 30) ได้เสนอความคิดหรือรูปแบบของการมีส่วนร่วมให้การศึกษาของผู้ปกครองและชุมชนไว้อย่างชัดเจน ดังนี้

1. การเป็นผู้ปกครอง คือ การอบรมเลี้ยงดูในฐานะเป็นพ่อแม่ ซึ่งมีหน้าที่อบรมเลี้ยงดูดูแลความประพฤติอยู่แล้ว ดังนั้นบทบาทของพ่อแม่และผู้ปกครองจึงเน้นการให้พ่อแม่ผู้ปกครองให้การ อบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้องเหมาะสม โดยเฉพาะการจัดอาหาร อาหารเสริม และดูแลสุขภาพพร้อมทั้งทางด้านร่างกายของเด็กเพื่อเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมที่บ้านให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสังคมของเด็ก

จึงการส่งเสริมการอบรมเลี้ยงดูตามธรรมชาติในฐานะพ่อแม่ มีกลวิธีได้ดังนี้

1.1 สร้างสัมพันธภาพที่ดีในครัวเรือน

1.2 กำหนดนโยบายและแผนการดำเนินงานที่ส่งเสริมสนับสนุนหน้าที่

ของพ่อแม่ครอบครัวจนเกิดความสามัคคีของพ่อแม่และผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

1.3 สร้างเครือข่ายการให้บริการต่าง ๆ ของชุมชน ที่สามารถสนับสนุนการพัฒนาความรู้ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

1.4 เพิ่มจำนวนพ่อแม่ ผู้ปกครอง ที่จะสามารถเข้าร่วมกิจกรรมโดยตรงกับโรงเรียน

1.5 สร้างศูนย์ข้อมูลด้านการเรียนการสอน ที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง สามารถเรียกใช้ได้

1.6 อบรมบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนให้สามารถถ่ายทอดความรู้ทักษะและความชำนาญในการอบรมเลี้ยงดูเด็กและเวลาที่อาจสามารถทำหน้าที่อาสาสมัครทางการศึกษา โดยเฉพาะในระดับโรงเรียน

1.7 ฝึกอบรมและทำความเข้าใจเกี่ยวกับภาระหน้าที่และความรับผิดชอบในฐานะอาสาสมัครทางการศึกษา

1.8 ส่งเสริมปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานของอาสาสมัครทางการศึกษาในโรงเรียน เช่น การจัดหาห้องทำงานที่เหมาะสมการมอบรางวัลและคำชมเชยแก่อาสาสมัครทางการศึกษาคดีเด่น

1.9 สร้างหลักประกันว่า บทบาทและสถานะหน้าที่ของอาสาสมัครทางการศึกษาจะคงมั่นคงและเป็นที่ยอมรับของสังคมทั่วไป

2. การสื่อสารประเทศต่าง ๆ มีการสร้างเครือข่าย โดยการประชาสัมพันธ์ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินด้านการเรียนการสอน รายงานการประชุมของสมาคมผู้ปกครองและครู รายงานการประชุมของคณะกรรมการบริหารโรงเรียน โครงการ/กิจกรรม นิทรรศการที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อพัฒนาการศึกษาแก่เด็ก พร้อมทั้งเชิญชวนให้พ่อแม่ ผู้ปกครองซึ่งสามารถแจ้งเป็นจดหมายข่าว การสร้างโฮมเพจส่งไปให้พ่อแม่ ผู้ปกครองได้ทราบ เพื่อกระตุ้นให้ตื่นตัวนำไปสู่การให้ความร่วมมือต่อไป สหรัฐอเมริกา เน้นสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครองกับ โรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาวะทางจิตใจ ร่างกาย อารมณ์ และสังคมของเด็ก สหราชอาณาจักร โรงเรียนจะต้องจัดพิมพ์นโยบายการรับนักเรียนของคนเพื่อเผยแพร่โดยอธิบายวิธีการที่จะจัดสรรที่เรียนถ้าหากโรงเรียนมีผู้สมัครมาเรียนมากเกินไป โรงเรียนก็จะให้ความสำคัญแก่นักเรียนที่มีศักยภาพใกล้เคียงโรงเรียนมากที่สุดเป็นอันดับแรกหรืออาจจะเปลี่ยนแปลงนโยบายการรับนักเรียนจะดีกว่าได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีก่อน นอกจากนี้พ่อแม่ ผู้ปกครองยังได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเรียนและผลการสอบของนักเรียนตามสิทธิ์ที่ได้ระบุไว้ในธรรมนูญการศึกษาลับผู้ปกครอง (Parent's Charter) สำหรับนิวยอร์กในการจัดทำกรอบหลักสูตรแห่งชาติ รัฐจะใช้วิธีระดมความคิดเห็นจากเครือข่ายพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู สื่อมวลชน นักธุรกิจและประชาชนทั่วไป เพื่อกร่างกรอบหลักสูตร โดยทำประชาพิจารณ์ ได้แก่ จัดประชุมสัมมนา ประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลไปยังบุคคลทุกชนชั้นในสังคมเพื่อสะท้อนความคิดเห็นที่หลากหลายและ รวบรวมความเห็น

ลักษณะนิเวศน์ต่าง ๆ กลับมาทบทวนปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้หลักสูตรแห่งชาติ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น นอกจากนั้นพ่อแม่ ผู้ปกครอง มักจะติดตามข่าวสารข้อมูลของ โรงเรียนจากสื่อมวลชนต่าง ๆ ส่วนในญี่ปุ่น พ่อแม่ ผู้ปกครองและครู จะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด โดยครูจะเป็นฝ่ายไปเยี่ยม ผู้ปกครองดูแลความเป็นอยู่ของนักเรียนที่บ้าน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง เกี่ยวกับผลการเรียนความประพฤติของนักเรียน และเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน

๑. การอาสาสมัคร การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนของ โรงเรียนและศูนย์การเรียน [ประเภทต่าง ๆ อาทิ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ฯลฯ] ไม่สามารถดำเนินงานเพียงเฉพาะลำพังบุคคล หากแต่ต้องการการสนับสนุนจากชุมชนต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับการบริการโดยตรง เพื่อระดมการปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางของ กฎหมายฯ ต้องการความรู้เฉพาะทางและความเชี่ยวชาญใหม่

แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการศึกษาของ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ในการเป็นอาสาสมัคร ในโรงเรียนจะดำเนินการภายใต้การสร้างทัศนคติต่อกลุ่มเป้าหมายว่ากิจกรรมของ โรงเรียนและการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่บ้าน เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกัน เช่น พ่อแม่ และ ผู้ปกครอง สามารถเป็นผู้ช่วยเด็กในการทำการบ้าน การฝึกการอ่าน และทักษะในการคำนวณ โดยผู้ปกครองรายใดสามารถอุทิศเวลาตามระยะเวลาที่แน่นอนในกิจกรรมข้างต้นได้ โรงเรียนจะ โดยเฉพาะสอนที่ เช่น ห้องพักครู หรือ ห้องสมุด ให้ผู้ปกครองนั้น ๆ ดำเนินกิจกรรมดังกล่าว โดยสรุปงานอาสาสมัครเพื่อการศึกษาของพ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นการอุทิศแรงกาย แรงใจ เพื่อช่วย ผู้ปฏิบัติงานของโรงเรียน โดยไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบาย

การสร้างพ่อแม่ และผู้ปกครอง ให้เป็นอาสาสมัครทางการศึกษา มีวิธีดังนี้

๑.1 สร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรระหว่างผู้บริหารและบุคลากรของ โรงเรียนกับ

(ผู้ปกครอง)

๑.2 ดำรวจข้อมูลผู้ปกครองทั้งในเชิงความรู้ ความเชี่ยวชาญพิเศษ ระดับความสนใจ ในกิจกรรมทางการศึกษาและเวลาที่อาจสามารถทำหน้าที่อาสาสมัครทางการศึกษา โดยเฉพาะใน

๑.๓ ฝึกอบรมและทำความเข้าใจเกี่ยวกับภาระหน้าที่และความรับผิดชอบในฐานะ

๑.๔ ส่งเสริมปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานอาสาสมัครทางการศึกษาใน โรงเรียน

๑.๕

๑.๖ สร้างหลักประกันว่า บทบาทและสถานะหน้าที่ของอาสาสมัครทางการศึกษาจะ

ได้รับการยอมรับและเป็นที่ยอมรับของสังคมทั่วไป

4. การเรียนรู้จากพ่อแม่ และผู้ปกครองจะเป็นกำลังหลักในการให้การอบรมเลี้ยงดูและบรรณาการแล้วหน้าที่หลักของผู้ปกครองอีกประการหนึ่ง คือ การจัดสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างดี เริ่มจากขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรมประจำครอบครัวจนถึงการแสวงหาและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นบทบาทของพ่อแม่และผู้ปกครองจึงเป็นเสมือนครูผู้เชี่ยวชาญและที่ปรึกษาเกี่ยวกับการแสวงหาความรู้ของบุตรหลานของตน

แนวทางการดำเนินงานเพื่อตอบสนองหลักการดังกล่าว จึงเริ่มต้นจากการฟื้นฟูความรู้ ทักษะ และความชำนาญของผู้ปกครองในการอ่านและการคำนวณเพื่อเป็นพื้นฐานในการถ่ายทอดให้แก่เด็กในปกครองของตน ในบางกรณี ผู้ปกครองในละแวกเดียวกันจะรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาความรู้ของตนเองและช่วยกันถ่ายทอดความรู้ให้แก่บุตรหลานของตนด้วย เช่น กลุ่มช่วยสอนอ่านเขียนในละแวกที่อยู่อาศัย เป็นต้น

การส่งเสริมให้พ่อแม่ และผู้ปกครอง มีบทบาทในกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน

- 4.1 ส่งเสริมให้ผู้ปกครองได้รับรู้กระบวนการเรียนรู้ของเด็กทั้งในและนอกห้องเรียน
- 4.2 ชี้แจงจุดประสงค์ในการวัดผลการศึกษาในแต่ละวิชาเพื่อให้ทราบว่าโรงเรียนมีความคาดหวังสัมฤทธิ์ผลในตัวนักเรียนในระดับใด
- 4.3 เผยแพร่ความรู้และข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในและนอกห้องเรียน เพื่อสร้างทางเลือกในการกำหนดบทบาทของครอบครัวและการศึกษาของบุตรหลาน
- 4.4 มอบหมายการบ้านให้นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้นักเรียนนำปัญหาและข้อสงสัยไปปรึกษากับผู้ปกครองเพื่อแสวงหาคำตอบร่วมกัน
- 4.5 จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ครูและพ่อแม่ ผู้ปกครอง ได้ปรับเปลี่ยนและปรับปรุงบทบาทหน้าที่และรูปแบบในการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก

3. การตัดสินใจ การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในระดับนี้ถือเป็นผลผลิตเชิงรุกครั้งยิ่งใหญ่ของผู้ปกครอง โดยเปลี่ยนสถานะจากการมีส่วนร่วมทางการศึกษาที่บ้านจนเคยตามาสู่การดำเนินงานอย่างจริงจังใน โรงเรียนหรือหน่วยงานทางการศึกษา โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในกระบวนการคิด วิเคราะห์ และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนการสอน การบริหารการเงิน และการบริหารงานบุคลากร ซึ่งมีระดับตั้งแต่เข้าร่วมประชุมครู ผู้ปกครองจนถึงการสมัครลงรับเลือกตั้งเป็นกรรมการสถานศึกษา โดยหวังว่าความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญของตนจะส่งผลให้การจัดทำและดำเนินนโยบายของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การส่งเสริมระบบการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม ได้มีวิธีดังนี้

5.1 เผยแพร่และรูปแบบวิธีการของพ่อแม่ และผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของพ่อแม่ และผู้ปกครอง ในการมีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน

5.2 ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มครู ผู้ปกครอง ในทุก ๆ โรงเรียน

5.3 อบรมความรู้เกี่ยวกับการบริหารงานการศึกษาในระดับโรงเรียน เช่น การบริหารหลักสูตร การเงิน บุคลากร การสร้าง สวัสดิภาพในโรงเรียน

5.4 จัดหาตำแหน่งและส่งเสริมโอกาสให้พ่อแม่ และผู้ปกครอง สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการศึกษา

5.5 ส่งเสริมแนวคิดเกี่ยวกับหุ้นส่วนการดำเนินงาน

5.6 ให้เกียรติและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้แก่ผู้ปกครอง ในฐานะผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียน

5.7 อบรมครูและบุคลากรในการทำงานเป็นหมู่คณะกับผู้ปกครอง

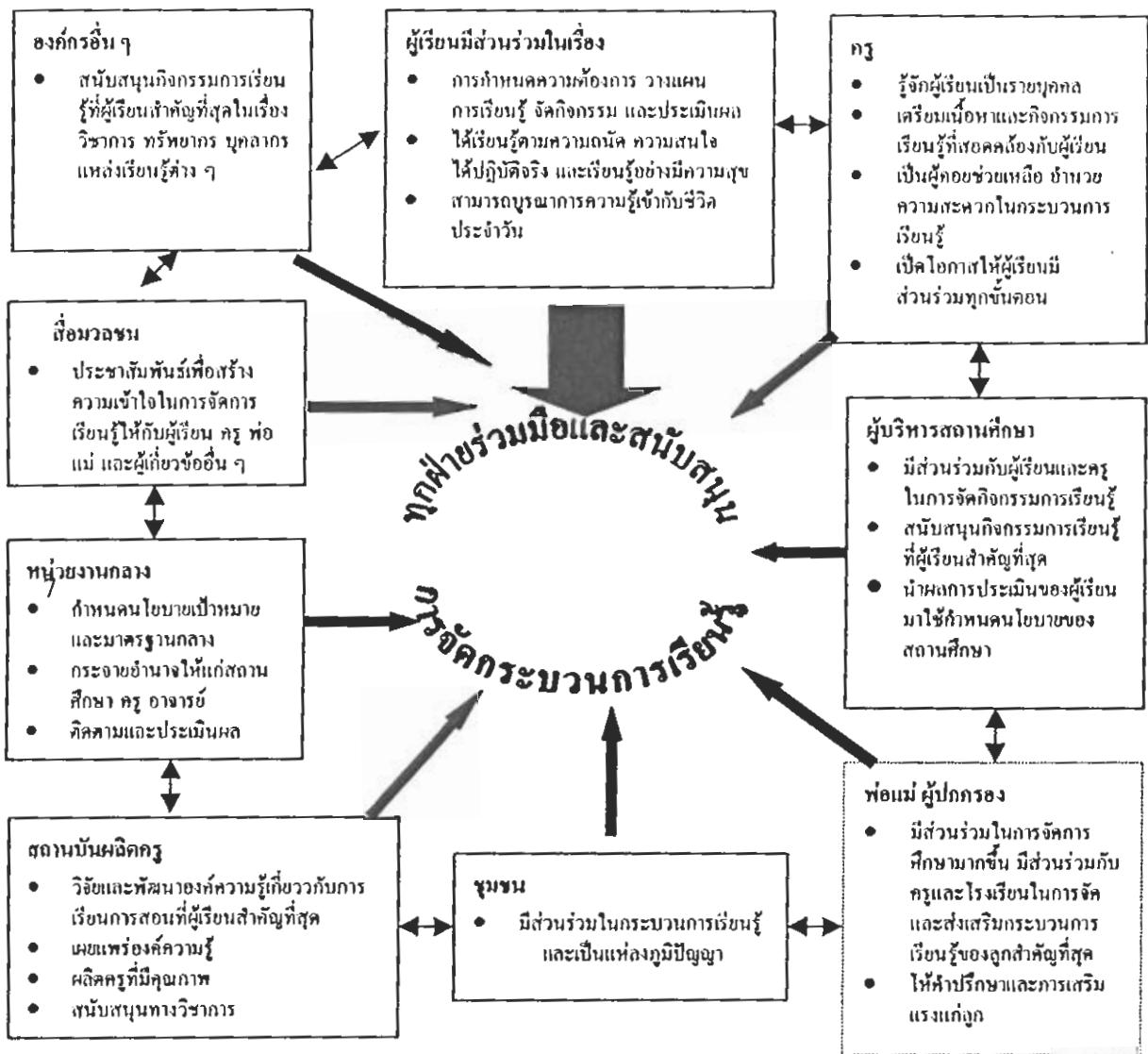
6. การดำเนินงานร่วมกับชุมชน ความพยายามในการเป็นผู้ประสานงานให้โรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียน มีความเชื่อมโยงกัน โดยพยายามอุดช่องโหว่ในการบริหารของโรงเรียน ด้วยการระดมบุคลากร เงินทุน วิทยาการใหม่ และระบบการบริหารงาน เพื่อช่วยให้โรงเรียนในพื้นที่สามารถบริหารงานได้อย่างแท้จริง ดังนั้นการเข้ามามีส่วนร่วมการเป็นผู้ประสานงานในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา จึงเป็นการผสมผสานระหว่างการเป็นอาสาสมัครเพื่องานทางการศึกษา กับการอุทิศตนอย่างจริงจังในการบริหารการศึกษา เช่น การเป็นกรรมการเขตการศึกษาที่มีบทบาทอย่างมากในการบริหารของเขตพื้นที่และโรงเรียนต่าง ๆ โดยพยายามแสวงหาทรัพยากรต่าง ๆ จากนอกเขตพื้นที่ทั้งในระดับมลรัฐ และระดับชาติ มาสนับสนุนการดำเนินงานของพื้นที่ของตน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545 : 29-30) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นเครือข่ายพ่อแม่ ผู้ปกครอง ในด้านการระดมเงินค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา พบว่าในสหรัฐอเมริกา มีความพยายามสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียน ชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครองและนักเรียน เพื่อหารายได้นำมาใช้ในการบริหารงานของโรงเรียน ด้วยวิธีการระดมบุคคล เงินทุน วิทยาการสมัยใหม่ เพื่อให้โรงเรียนพึ่งตนเองได้และสามารถบริหารงานได้อย่างแท้จริง นิวซีแลนด์ รายได้ของโรงเรียนส่วนหนึ่งได้รับจากงบประมาณของรัฐ ส่วนหนึ่งได้รับบริจาคของประชาชน นอกจากนี้ยังได้จากการจัดหารายได้การรวมตัวเป็นเครือข่ายของชุมชน องค์กรเอกชนที่เห็นความสำคัญของการศึกษาค้นคว้าว่าโรงเรียนเป็นของชุมชน จะเห็นว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ที่ประสบผลสำเร็จมาก มักจะเป็นโรงเรียนที่ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนค่อนข้างสูง

การมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ช่วยให้ทุกฝ่ายเกิดความเข้าใจในคุณค่าของตน และนำคุณค่านั้นมาสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้พัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนมิใช่เขตห้ามเข้าอีกต่อไป หากแต่โรงเรียน ชุมชน สถาบันชุมชนครอบครัว ย่อมมีส่วนร่วมให้แก่การศึกษา การร่วมมือกันของทุกฝ่าย คือ การสร้างพลังอันแข็งแกร่ง คำจูงกัน เกิดผลแก่เด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นความหวังของเราทุกคน

พ่อแม่ ผู้ปกครองเข้ามามีบทบาทมากขึ้น โดยร่วมกับครูและผู้บริหารในการจัดและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของลูกทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน ร่วมทั้งในแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ตามภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 แสดงการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

ประเภทและรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง สรุปได้ว่า เป็นกระบวนการที่ให้บุคคลได้ร่วมพลังและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ และสร้างความผูกพันในกิจกรรมที่ได้ตกลงใจทำเพื่อพัฒนากิจกรรมนั้นให้ประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับลูกหลานของตนซึ่งทำให้เกิดความสำคัญและเกิดแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมมากที่สุด

7. ปัญหาและอุปสรรคของการนำผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม

อรุณ ทรลาด (2536 : 72-75) ได้สรุปสาเหตุที่ทำให้ผู้ปกครอง ไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียน เกิดจาก

1. ผู้ปกครอง เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันค่อนข้างรัดตัวผู้ปกครอง จำเป็นต้องออกทำงานนอกบ้านทั้งสองคน ดังนั้นจึงไม่มีเวลาที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน นอกจากนี้ผู้ปกครองยังมีหลายลักษณะ คือ

1.1 ผู้ปกครองที่พยายามหลีกเลี่ยงการเข้าร่วมกิจกรรมกับโรงเรียนผู้ปกครองประเภทนี้ส่วนมากจะมีทัศนคติไม่ดีกับโรงเรียน

1.2 ผู้ปกครองที่ต้องเชิญชวนหรือชักชวนให้เข้าร่วมในกิจกรรม ผู้ปกครองประเภทนี้ต้องได้รับการกระตุ้น หรือชักชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม จึงจะสนใจให้ความร่วมมือและช่วยเหลือในกิจกรรมต่าง ๆ

1.3 ผู้ปกครองที่พร้อมที่จะมีส่วนร่วมถ้าโรงเรียนต้องการ ผู้ปกครองประเภทนี้ไม่ค่อยมีความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบโรงเรียนเป็นพิเศษ แต่ถ้าโรงเรียนต้องการความช่วยเหลือหรือความร่วมมือในเรื่องใดที่สามารถช่วย ได้ก็พร้อมที่จะช่วยเหลือ

1.4 ผู้ปกครองมีความยินดีและเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมกับโรงเรียนในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ผู้ปกครองนี้ส่วนมากจะชอบและรู้สึกสนุกสนานที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม

1.5 ผู้ปกครองที่ชอบและกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือหรือมีส่วนร่วมด้วยโรงเรียนผู้ปกครองประเภทนี้ ส่วนมากจะเป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมหรือดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ

ผู้ปกครองของเด็กประถมศึกษาส่วนมากจะอยู่ในสองประเภทแรก กล่าวคือ ไม่ค่อยเต็มใจให้ความร่วมมือ หรือเข้าร่วมกิจกรรมใด ๆ ของโรงเรียน แนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวต้องใช้เวลาพอสมควรเพื่อให้ผู้ปกครองเลื่อมใสศรัทธาในโรงเรียน ว่าเป็นสถานที่ที่ผู้ปกครองสามารถให้ความไว้วางใจในการนำบุตรหลานมาฝากไว้ และเมื่อเด็กหรือแม้แต่ผู้ปกครองมีปัญหาเกี่ยวกับตัวเด็กโรงเรียนสามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือได้

2. ผู้บริหาร โรงเรียน เนื่องจากผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญในการกำหนดนโยบายและการวางแผนการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน ดังนั้นถ้าผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาและไม่ให้การสนับสนุน โอกาสที่ผู้ปกครองจะได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วยคงเป็นไปได้ยาก สาเหตุที่ผู้บริหาร ไม่ให้การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสรุปได้ดังนี้

2.1 ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม

2.2 การขาดเงินงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม

2.3 ผู้บริหารเกรงว่าผู้ปกครองจะเข้ามาวุ่นวายในการบริหารงานและรู้ความลับบางอย่างที่ไม่อยากเปิดเผยแก่คนทั่วไป

3. ครูมีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการทำงานหรือร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับผู้ปกครอง ปัญหาในส่วนที่เกี่ยวข้องครูมีหลายประการ คือ

3.1 ครูไม่แน่ใจว่าจะให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะใด และมากน้อยเพียงใด นอกจากนี้ครูบางคนยังไม่แน่ใจในบทบาทหน้าที่ของตนที่จะชักจูงผู้ปกครองเข้าร่วมงานด้วย

3.2 ครูเกรงว่าจะมีปัญหากับผู้ปกครองเนื่องจากแนวความคิดในการดูแลเด็กของครูและผู้ปกครองอาจไม่เหมือนกัน

3.3 ครูเชื่อว่าการจัดกิจกรรมที่จะให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมต้องใช้เวลามากในการวางแผนและการเตรียมการ

3.4 ครูกังวลว่าผู้ปกครองบางคนไม่สามารถเก็บรักษาความลับได้ ดังนั้นจึงอาจเอาข้อมูลบางอย่างที่เป็นความลับของเด็กหรือโรงเรียนไปเล่าให้ผู้อื่นฟังได้

นอกจากนี้ สุวดี สุมะโนสกุล (2529 : 56) ยังได้รวบรวมปัญหาของการไม่เข้ามามีส่วนร่วมในโรงเรียนของผู้ปกครองที่เกิดจากครู ดังนี้

1. ครูส่วนมากมีรายได้น้อย ต้องทำงานนอกเวลา ต้องหารายได้ จนเจ็ครอบครัว ทำให้ไม่มีเวลาติดต่อกับผู้ปกครอง
2. จำนวนนักเรียนในห้องหนึ่งมากเกินไป ครูไม่สามารถดูแลได้ทั่วถึงว่าเด็กคนใดมีปัญหาใดที่ต้องขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง ทำให้ครูขาดความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง
3. หลักสูตรที่กำหนดมีมากเกินไป จนผู้สอนไม่อาจคำนึงถึงด้านอื่น ๆ มุ่งแต่จะสอนให้ทันหลักสูตรอย่างเดียว
4. ครูบางคนขาดความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก เมื่อเด็กมีปัญหาจึงไม่กล้าปรึกษาครู ทำให้ครูไม่ทราบปัญหาและไม่ได้ติดต่อกับผู้ปกครอง

ปัญหาและอุปสรรคของการนำผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม สรุปได้ว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่มักจะมีปัญหาในเรื่องของการไม่มีเวลาในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เพราะภาระในการประกอบอาชีพทั้ง พ่อและแม่ นอกจากนี้การสร้างมนุษยสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองยังไม่มีบทบาทพอเพราะผู้บริหารและครูยังไม่เห็นความสำคัญของความร่วมมือของผู้ปกครองการสร้างทัศนคติการให้ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองจึงยังเป็นปัญหา

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ประหยัด นุชนาคา (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคาดหวังของชุมชนที่มีต่อการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสมุทรปราการ กลุ่มตัวอย่างคือ กรรมการ โรงเรียนจำนวน 220 คน และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 324 คน ผลการวิจัยพบว่า ความคาดหวังของกรรมการ โรงเรียนและผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสมุทรปราการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า กรรมการ โรงเรียนมีระดับความคาดหวังในงานด้านบริหารบุคลากรในระดับมากที่สุด ส่วนงานด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับมากสำหรับผู้ปกครองนักเรียนมีระดับความคาดหวังมากใน 4 ด้าน คือ ด้านงานวิชาการ ด้านงานบุคลากร ด้านงานกิจกรรมนักเรียน ด้านงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ส่วนงานบริหารทั่วไปมีระดับความคาดหวังในระดับปานกลาง

ศิริพร ชิมย่อ่ง (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา ภูมิศึกษา โรงเรียนศิริวัฒน์วิทยาบางเขน กรุงเทพมหานคร จากกลุ่มตัวอย่างคือผู้ปกครองนักเรียนใน โรงเรียนศิริวัฒน์วิทยา จำนวน 205 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองคาดหวังให้โรงเรียนบริหารการศึกษา เพื่อให้เด็กนักเรียนมีความรู้ ความสามารถทางการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ ทั้งนี้ขอให้เน้นความสำคัญต่อวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และคอมพิวเตอร์ มีครูที่เอาใจใส่ มีคุณธรรม มีสวัสดิการสำหรับนักเรียน และโรงเรียนควรจัดงานที่เกี่ยวกับเป็นความสัมพันธ์กับชุมชน

ยีนง จิรัฐิติกาล (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนในการนำบุตรหลานเข้าเรียนใน โรงเรียนประถมศึกษาเอกชน จังหวัดลพบุรี กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 370 คน ผลการวิจัยพบว่า ความคาดหวังของผู้ปกครองที่ต้องการได้รับจากโรงเรียนคือ การจัดการเรียนการสอนได้ครบตามหลักสูตรและเหมาะสมกับวัยของเด็ก นักเรียนมีความรับผิดชอบ มีความคิดริเริ่มมีความเป็นประชาธิปไตย เคารพความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่น โรงเรียนเข้มงวดระเบียบวินัยแก่นักเรียน แต่งกายและร่างกายสะอาด จัดการเรียนการสอนโดยครูที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาสูง มีประสิทธิภาพและความชำนาญในการสอนโดยตรงและต้องการให้โรงเรียนจัดกิจกรรมที่เน้นเป็นพิเศษในด้านจรรยา มารยาท และศีลธรรม สภาพความเป็นจริงของโรงเรียนประถมศึกษาเอกชน นักเรียนที่เห็นด้วยกับการใช้สื่อประกอบการสอน ครูจัดกิจกรรมได้เหมาะสม ออกข้อสอบได้ตรงตามจุดประสงค์ การเดินทางจากบ้านมาโรงเรียนสะดวก ชื่อเสียงของโรงเรียนเป็นหนึ่งในที่ผู้ปกครองเลือกสถานที่เรียนให้กับบุตรหลาน ในส่วนของครูคิดว่านักเรียนจะได้รับความสนใจมากขึ้น เมื่อใช้สื่อประกอบการสอนและต้องการให้ผู้บริหารหรือผู้นิเทศทำการ

นิเทศให้มากขึ้นกว่าเดิม ตัวครูมีความภูมิใจในสถานภาพของตน ผู้บริหารส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาตรี
 ด้านความของอาคารสถานที่

วารณีนพคุณทอง (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับการ
 จัดการ โรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร จากกลุ่มตัวอย่างคือ
 ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา ปีการศึกษา 2537 เฉพาะเขตบางกอกน้อย
 จำนวน 412 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองคาดหวังใน โรงเรียนจัดการศึกษา เพื่อให้ให้นักเรียนมี
 ความรู้ความสามารถในการอ่าน การเขียน และการคำนวณ โดยให้ความสำคัญต่อวิชาคณิตศาสตร์
 ภาษาอังกฤษ และคอมพิวเตอร์ มีครูที่เอาใจใส่ มีคุณธรรม จัดสถานที่สะอาด เป็นระเบียบสวยงาม
 มีห้องสมุด ห้องปฏิบัติการวิชาวิทยาศาสตร์ มีบริการและสวัสดิการสำหรับนักเรียน โรงเรียนควร
 จัดงานที่เกี่ยวกับนักเรียนเป็นการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่าง
 ผู้ปกครองกับ โรงเรียนเกิดจาก โรงเรียนแจ้งข่าวสารให้ผู้ปกครองรับทราบน้อย

โศจิตถิษณ์ กมลศักดิ์วิกุล (2538 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่องบทบาทของสมาคม
 ผู้ปกครองและครู ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดระดับก่อนประถมศึกษา
 สรุปผลการศึกษาว่า คณะกรรมการบริหารสมาคมส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป
 ประกอบอาชีพ รับราชการ วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี บทบาทในการสร้างความสัมพันธ์
 ระหว่างบ้านกับ โรงเรียนและบทบาทในการวางแผนงานเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง
 อยู่ในระดับน้อย แต่ผู้ปกครองได้ให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของ
 โรงเรียนในรูปของวัสดุ สิ่งของและทุนทรัพย์ให้กับทาง โรงเรียน ซึ่งมีกิจกรรมที่ผู้ปกครองเข้ามา
 ร่วมส่วนมาก สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของสมาคมผู้ปกครองและครู พบว่า
 ผู้ปกครองไม่มีโอกาสและเวลาที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เนื่องจากมีภาระในการ
 ประกอบอาชีพ และสมาคมขาดการสำรวจรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการและความสนใจ
 ของผู้ปกครอง

อารยา วัฒนกิจ (2524 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของ
 ผู้ปกครองในกิจกรรมของศูนย์เด็กเล็กในเขตอำเภอคลองหลวงจังหวัดปทุมธานี สรุปผลการศึกษา
 ว่า ผู้ปกครองที่มีอายุและผู้ปกครองที่มีการศึกษาสูง จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็ก
 เล็ก น้อยมาก ส่วนผู้ปกครองที่มีรายได้สูง การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐมาก และการมีความรู้ความ
 เข้าใจในวัตถุประสงค์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมาก จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 มากกว่าผู้ปกครองที่มีคุณลักษณะตรงกันข้าม

อาสาฬห์ เกษมทรัพย์ (2524 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาวิจัย เรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการ
 มีส่วนร่วมในกิจกรรม โรงเรียนชุมชนของผู้ปกครองในเขตอำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร : ศึกษา
 เฉพาะกรณีผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนชุมชนภูมิวิทยา สรุปได้ว่า จำนวนบุตรของผู้ปกครอง

มีความเกี่ยวข้องกับระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรม โรงเรียนชุมชนของผู้ปกครองที่มีจำนวนบุตร
มากมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนมากกว่าผู้ปกครองที่มีจำนวนบุตรน้อย ราชได้ก็เป็นปัจจัย
หนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียน คือ ผู้ปกครองที่มีรายได้สูงจะมี
ส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียนมากกว่าผู้ปกครองที่มีรายได้ต่ำการเป็นผู้นำท้องถิ่นของผู้ปกครองจะ
มีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียนมากกว่าผู้ปกครองที่ไม่ได้เป็นผู้นำท้องถิ่น อีกประการผู้ปกครองที่
ติดต่อกับ เจ้าหน้าที่รัฐมาก จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียนมากกว่าผู้ปกครองที่ติดต่อกับ
เจ้าหน้าที่รัฐน้อย

โดยสรุปแล้ว การวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมนั้น แสดงให้เห็น
ว่าผู้ปกครองส่วนมากต้องการให้บุตรหลานได้เรียนโรงเรียนที่มีความพร้อมทางด้านอาคารสถานที่
วิชาการและต้องการรับทราบความเคลื่อนไหวจาก โรงเรียน ต้องการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม
ของโรงเรียนและพบว่าผู้ปกครองที่มีรายได้สูงมีความต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียน
มากกว่าผู้ปกครองที่มีรายได้ต่ำกว่า นอกจากนี้ยังมีอุปสรรคในการมีส่วนร่วม

2. งานวิจัยในต่างประเทศ

วอร์ด (Ward. 1995 : 1867-A) ทำการวิจัยรูปแบบการเสนอปัญหาความไม่สงบ
ในเมืองเซ็นต์หลุยส์ โดยการใช้แบบสอบถามและการตรวจสอบหลักการจัดการศึกษาของชุมชน
และผลกระทบที่เป็นไปได้ของพฤติกรรมในการก่อนความไม่สงบ ผลการวิจัยพบว่าสาเหตุของ
ปัญหาพบว่าไม่ได้ร่วมกันทำเพื่อแก้ปัญหาชุมชน การใช้วิธีการแก้ปัญหายังไม่สอดคล้องกับปัญหา
ที่เกิดขึ้น ชุมชนไม่ได้ร่วมแก้ปัญหาของชุมชนเอง

ซอร์เบ็ลโล (Sorbelllo. 1978 : 598-A) ได้ศึกษาบทบาทของผู้ปกครองนักเรียนในด้าน
สัมพันธ์ชุมชนตามบทบาทที่เป็นจริงและความหวัง ความทันสมัยครูใหญ่และครูในโรงเรียน
ประถมศึกษาผู้ปกครองนักเรียนประถมศึกษาและผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่ใช่ชั้นประถมศึกษา
ว่า ผู้ปกครองนักเรียนน่าจะมีความสัมพันธ์ด้านต่าง ๆ คือการบริหารงานทั่วไป นักเรียน หลักสูตร
อาคารสถานที่และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกและการประชาสัมพันธ์

แซลลัด (Sallade. 1990 : 236 - 238) นักศึกษาปริญญาเอกมหาวิทยาลัยไอโอว่า อเมริกา
ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาวัยรุ่นที่อยู่ในโครงการทดลองปรับปรุงชนบทจากมุมมองของผู้ควบคุม
การศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตบริการ ไอโอว่า พบว่ากิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในการร่วม
พัฒนาชุมชนคือ การให้ความรู้ต่าง ๆ แก่ผู้ปกครอง การป้องกันยาเสพติด การจัดบริการให้คำ
ปรึกษาแก่เด็กในครอบครัวหย่าร้าง และโครงการจัดให้นักเรียนที่เรียนเก่งสอนนักเรียนที่เรียนอ่อน
ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มมีความเห็นว่า ผู้ปกครองนักเรียนมีความเกี่ยวข้องกับโรง
เรียนในระดับต่ำ แนวคิดของทุกกลุ่มเสนอให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเลือกหนังสือของ
โรงเรียน การจัดหลักสูตร การประเมินผลของครู ระเบียบวินัยของโรงเรียนและเสนอให้บุคลากร

ทุกฝ่ายไม่เฉพาะ ผู้ปกครองให้มีส่วนในการกำหนดจุดมุ่งหมายของโรงเรียน ส่วนครูและครูใหญ่ มีความเห็นว่า ผู้ปกครองไม่ควรเกี่ยวข้องกับทางโรงเรียนในส่วนที่ผู้ปกครองไม่มีความรู้พอ และไม่แน่ใจในกลุ่มที่ไม่ใช่ผู้ปกครองไม่เห็นด้วยที่ผู้ปกครองจะกระตือรือร้นและรับผิดชอบด้วย

สมิธ (Smith. 1971 : 2377-A) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทตัวแทนประชาชนในการวางแผนแลพัฒนาการศึกษาพบว่า

1. คณะกรรมการศึกษา ผู้บริหาร โรงเรียนและประชาชน มีความต้องการที่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ อันจะทำให้เกิดผลสำเร็จในการพัฒนาการศึกษา

2. คณะกรรมการจากประชาชน ไม่เห็นด้วยเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนดำเนินการเพียงฝ่ายเดียว โดยที่คณะกรรมการ ไม่ได้มีส่วนรับรู้

3. คณะกรรมการ โรงเรียนและผู้บริหาร เห็นพ้องต้องกันว่า โรงเรียนจะเจริญก้าวหน้าขึ้นกว่าเดิมากหากได้มีคณะกรรมการดังกล่าวเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

ฮากาเมม (Hakamem. 1975 : 6004-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสำรวจความคิดเห็นของผู้ปกครองและกลุ่มนักวิชาการเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในมลรัฐเซาท์ดาโคตา (South Dakota) โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในมลรัฐเซาท์ดาโคตา ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้ปกครองยังขาดความรู้ที่เพียงพอเกี่ยวกับความเป็นไปของโรงเรียนและการศึกษา ได้เสนอแนะให้มีการติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้มากขึ้น

2. การขาดข้อมูลข่าวสารและการติดต่อภายในชุมชน ทำให้ผู้ปกครองขาดความสัมพันธ์กับภายในชุมชน

3. เครื่องมือที่ใช้ติดต่อไม่เพียงพอ มีข้อเสนอแนะให้แจ้งนโยบายการติดต่อระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จุดมุ่งหมาย ความรับผิดชอบ รายละเอียดเกี่ยวกับการเงิน เวลา และความจำเป็นด้านอื่น ๆ ของโรงเรียนให้ชุมชนทราบ

เรย์ (Ray. 1980 : 492-A) ได้วิจัยเรื่อง ภารกิจของครูใหญ่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาที่รัฐเซาท์คาร์โรไลนา ซึ่งได้รับการเลือกสรรให้เป็นโรงเรียนชุมชน โดยศึกษาจากผู้บริหารโรงเรียนศึกษาธิการจังหวัด คณะกรรมการการ โรงเรียน ประธานผู้ปกครอง และร้อยละ 10 ของครูที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน พบว่า

1. ความคาดหวังบทบาทของครูใหญ่ที่เข้ากันได้อย่างสมเหตุสมผลกับกลุ่มที่แตกต่างกันในขอบเขตของการวางแผนโรงเรียน บุคลิกภาพของนักเรียน ภาวะผู้นำ และการจัดยานพาหนะ

2. เจตคติของครูใหญ่ในฐานะผู้อำนวยการความสะดวก และเป็นบุคคลที่เอื้ออำนวยต่อโปรแกรมการเรียนการสอนมากกว่ากิจกรรมร่วมกัน

3. ครูใหญ่จะต้องเกี่ยวข้องกับอิทธิพล อำนาจหน้าที่ และการตัดสินใจก่อน นโยบายของโรงเรียน

4. การรายงานของคณะกรรมการ โรงเรียนมีอัตราความสัมพันธ์ที่ต่ำกว่ากลุ่มอื่น ๆ ทั้งหมด

5. ข้อมูลในการสนับสนุนจากประชาชนมีผลต่อความสัมพันธ์กับนโยบายทางการศึกษา

6. ข้อมูลสะท้อนให้เห็นความต้องการของผู้ปกครอง ครูและครูใหญ่ต้องการกระจายอำนาจและอำนาจหน้าที่ยิ่งใหญ่สำหรับครูใหญ่ ควรเป็นอำนาจส่วนกลางของบุคคลองค์การและการบริหาร

7. ความขัดแย้งอาจจะเกิดขึ้นสืบต่อไป แต่เขาเหล่านั้นก็หวังว่าจะเปลี่ยนแปลงได้ แต่อย่างไรก็ตามความคาดหวังในการสร้างงานก็อุบัติขึ้นได้ และคงจะมีความผิดพลาดบ้าง

พอลลอซซี่ (Pallozzi. 1981 : 1481) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบของชุมชนต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับภาคการศึกษาของโรงเรียนท้องถิ่น ในมลรัฐนิวเจอร์ซีย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยสอบถามคณะกรรมการการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่ใช้ในการจัดการศึกษาควรขยายออกไปเป็นรูปธรรมของชุมชนเมืองด้วย การจัดการศึกษาควรเสนอ นโยบายที่ตรงกับความสามารถของคน และสิ่งที่โรงเรียนควรคำนึงถึงคือความรับผิดชอบกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นและอยู่ในวิสัยที่เป็นไปได้ การปฏิบัติจะต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

ดาวน์เนอร์ (Downer. 1998 : CD - ROM) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ข้อเท็จจริงของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการที่ปรึกษาของ โรงเรียนมัธยม มุ่งเน้นไปที่การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการศึกษา การก่อตั้งคณะกรรมการ โรงเรียนแสดงให้เห็นถึงความพยายามของรัฐบาล ที่จะเข้าไปรวบรวมผู้ปกครองและประชาชนทั่วไปโดยตรงมากขึ้นในการปฏิรูปการศึกษา นั่นก็หมายความว่าผู้ปกครอง สมาชิกในชุมชน และตัวแทนภาคธุรกิจจะมีส่วนร่วมกับอาจารย์ในการเรียนการสอนอย่างเป็นทางการ เพื่อที่จะให้คำปรึกษาหลัก ๆ ในประเด็นที่เกี่ยวกับนโยบายและโครงการทางการศึกษา การศึกษาคุณลักษณะในครั้งนี้ ได้อธิบายกระบวนการแนะนำปรึกษา คือ ลักษณะของการมีส่วนร่วมในการศึกษาที่ไม่ได้รับความสนใจ การศึกษาขึ้นอยู่กับทฤษฎีของการมีส่วนร่วมและการปรึกษาที่จะสร้างโครงการว่าจะมาอธิบายถึงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชนกับอาจารย์ในฐานะผู้ให้คำแนะนำกับกฎเกณฑ์ของโรงเรียน ผู้จัดทำ คือ สมาชิกของกรรมการที่ปรึกษาของโรงเรียน ผู้บริหาร และสมาชิกของกลุ่มในเขตนั่น ๆ ตำแหน่งของผู้จัดทำเหล่านี้จะแสดงถึงภาพลักษณะของผู้ทำว่าพวกเขาทำอะไร และผลของมันเป็นอย่างไร ข้อมูลนั้นได้มาจากการสัมภาษณ์ย่อย ๆ การวิเคราะห์เอกสาร การสังเกตการณ์จากการประชุมคณะกรรมการ โรงเรียนประชุมเขตและจากผู้เข้าร่วมประชุมนั้น ๆ จากการตรวจสอบแสดงให้เห็นว่า ผู้แนะนำจะเชื่อมโยง 2 ด้าน คือ 1 การตัดสินใจที่จะพัฒนาสภาพแวดล้อมทางการศึกษาสำหรับนักเรียนทุกคน และ 2 ความจำเป็นของการเข้าใจในศักยภาพของผู้ปกครองและการมีส่วนร่วมในชุมชนต่อโครงสร้างของ

4. การรายงานของคณะกรรมการ โรงเรียนมีอัตราความสัมพันธที่ต่ำกว่ากลุ่มอื่น ๆ ทั้งหมด
5. ข้อมูลในการสนับสนุนจากประชาชนมีผลต่อความสัมพันธ์กับนโยบายทางการศึกษา
6. ข้อมูลสะท้อนให้เห็นความต้องการของผู้ปกครอง ครูและครูใหญ่ต้องการกระจายอำนาจและอำนาจหน้าที่ซึ่งใหญ่สำหรับครูใหญ่ ควรเป็นอำนาจส่วนกลางของบุคคลองค์กรและการบริหาร
7. ความขัดแย้งอาจจะเกิดขึ้นสืบต่อไป แต่เขาเหล่านั้นก็หวังว่าจะเปลี่ยนแปลงได้ แต่อย่างไรก็ตามความคาดหวังในการสร้างงานก็ลึบขึ้นได้ และคงจะมีความผิดพลาดบ้าง

พอลโลซซี่ (Pallozzi, 1981 : 1481) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบของชุมชนต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับภาคการศึกษาของ โรงเรียนท้องถิ่น ในมลรัฐนิวเจอร์ซีย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยสอบถามคณะกรรมการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่ใช้ในการจัดการศึกษาควรขยายออกไป เป็นรูปธรรมของชุมชนเมืองด้วย การจัดการศึกษาควรเสนอ นโยบายที่ตรงกับความสามารถของคน และสิ่งที่โรงเรียนควรคำนึงถึงคือความรับผิดชอบกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นและอยู่ในวิสัยที่เป็นไปได้ การปฏิบัติจะต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

ดาว์เนอร์ (Downer, 1998 : CD-ROM) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ข้อเท็จจริงของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการที่ปรึกษาของ โรงเรียนมัธยม มุ่งเน้นไปที่การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการศึกษา การก่อตั้งคณะกรรมการ โรงเรียนแสดงให้เห็นถึงความพยายามของรัฐบาล ที่จะเข้าไปรวบรวมผู้ปกครองและประชาชนทั่วไปโดยตรงมากขึ้นในการปฏิรูปการศึกษา นั่นก็หมายความว่าผู้ปกครอง สมาชิกในชุมชน และตัวแทนภาคธุรกิจจะมีส่วนร่วมกับอาจารย์ในการเรียนการสอน อย่างเป็นทางการ เพื่อที่จะให้คำปรึกษาหลัก ๆ ในประเด็นที่เกี่ยวกับนโยบายและโครงการทางการศึกษา การศึกษาคุณลักษณะในครั้งนี้ ได้อธิบายกระบวนการแนะนำปรึกษา คือ ลักษณะของการมีส่วนร่วมในการศึกษาที่ไม่ได้รับความสนใจ การศึกษาที่อยู่บนทฤษฎีของการมีส่วนร่วมและการปรึกษาที่จะสร้าง โครงการว่าจะมาอธิบายถึงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชนกับอาจารย์ในฐานะผู้ให้คำแนะนำกับกฎเกณฑ์ของโรงเรียน ผู้จัดทำ คือ สมาชิกของกรรมการที่ปรึกษาของโรงเรียน ผู้บริหาร และสมาชิกของกลุ่มในเขตนั้น ๆ ตำแหน่งของผู้จัดทำเหล่านี้จะแสดงถึงภาพลักษณะของผู้ทำว่าพวกเขาทำอะไร และผลของมันเป็นอย่างไร ข้อมูลนั้นได้มาจากการสัมภาษณ์ย่อย ๆ การวิเคราะห์เอกสาร การสังเกตการณ์จากการประชุมคณะกรรมการ โรงเรียน ประชุมเขตและจากผู้เข้าร่วมประชุม นั้น ๆ จากการตรวจสอบแสดงให้เห็นว่า ผู้แนะนำจะเชื่อมโยง 2 ด้าน คือ 1 การตัดสินใจที่จะพัฒนาสภาพแวดล้อมทางการศึกษาสำหรับนักเรียนทุกคน และ 2 ความจำเป็นของการเข้าไปในศักยภาพของผู้ปกครองและการมีส่วนร่วมในชุมชนต่อโครงสร้างของ

กลุ่มที่ปรึกษา การตรวจสอบยังแสดงอีกว่า สมาชิกมีความรู้ความสามารถในด้านธุรกิจและการเงิน ดังนั้น ภายหน้าที่ของผู้แนะนำ พวกเขาเป็นทั้งผู้บริหาร นักศึกษา เพื่อน นักวิจารณ์ ผู้แข่งขันและผู้แนะนำ ผลดีของการกระทำนี้ยังเกี่ยวข้องกับพัฒนาตนเอง การกำจัดช่องว่าง และการรักษากฎเกณฑ์ของระบบ อย่างไรก็ตามการบังคับตามกฎอาจเสี่ยงต่อการทำให้ความกระตือรือร้นของผู้แนะนำน้อยลง สิ่งนี้ได้นำมาถกเถียงกันในประเด็น ซึ่งเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับการปรับตัวและการ ไม่ดำเนินการ ผู้วางแผนอาจไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงดังกล่าว นอกจากนั้นแล้วการสำรวจกรรมการยังเกี่ยวข้องกับผู้บริหารด้วยในการที่จะต้องให้คำจำกัดความของบทบาทกฎเกณฑ์ของผู้แนะนำ และผู้ร่างโครงการนโยบายในการทำฟอร์มของการมีส่วนร่วม พวกเขายังมีส่วนร่วมในเนื้อหาการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้ทำโครงการมาศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและสมาชิกของชุมชนภายใต้ประสบการณ์นั้นด้วย

เฮอร์เนตและมาเรีย (Hernandez and Maria. 1998 : CD - ROM) ได้วิจัยเรื่องการเพิ่มความร่วมมือของผู้ปกครองต่อการศึกษาของผู้ปกครองชาวเม็กซิกันอพยพที่มีรายได้น้อย : วิธีการจิตวิทยาชุมชน จากการค้นคว้าวิจัย ได้ชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างมากกับการดำเนินการด้านวิชาการของโรงเรียนสำหรับเด็กวัยต้น ๆ และยังคงพบอีกว่าโครงการการศึกษาสำหรับผู้ปกครองนั้นยังเป็นวิธีการที่ดีมาก การศึกษาสำหรับผู้ปกครองนั้นจะได้ผลกับผู้ปกครองชั้นชนกลางชาวอังกฤษก็ตาม แต่ใช้ไม่ได้ผลกับกลุ่มชนชาวเม็กซิกันอพยพซึ่งมีรายได้น้อย เพราะพวกเขามักจะยึดติดกับรูปแบบโครงสร้างเก่า จากข้อสมมุติฐานนี้จึงใช้ไม่ได้กับกลุ่มคนดังกล่าว การใช้แนวทางจิตวิทยาชุมชน ซึ่งมีหลักโดยการพิจารณาอย่างลึกซึ้งถึงวัฒนธรรม ภาษา ชุมชนทางสังคมและประสบการณ์ของครอบครัวเหล่านั้นเป็นพื้นฐานในการพัฒนาการเรียนของเด็ก หลักสูตรการศึกษาสำหรับผู้ปกครองโดยแนวทางจิตวิทยาชุมชนนั้นจึงถูกพัฒนาขึ้นเพื่อชาวเม็กซิกันอพยพซึ่งมีรายได้น้อย โดยมีจุดมุ่งหมายคือ เพิ่มความร่วมมือของผู้ปกครองต่อการศึกษาของลูกในระดับต้น ๆ ซึ่งก็เป็นความหวังในการพัฒนาด้านวิชาการให้ประสบผลสำเร็จต่อไป

แอนซาร์และอัสมา (Anzar and Uzma. 1997 : CD - ROM) ได้วิจัย เรื่อง การศึกษาผลสำรวจของตัวแปรต่าง ๆ ที่สร้างความสามารถในการอยู่รอดของการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการศึกษาในเมืองบาลอชิสถาน (Balochistan) ประเทศปากีสถาน (Pakistan) นักศึกษาศาสตร์ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเกี่ยวกับความมีประสิทธิภาพของการเรียนการสอนด้านวิชาการ การเคลื่อนไหวของสังคมและความรับผิดชอบของผู้ที่มีส่วนในกระบวนการการศึกษา การศึกษาถึงความสามารถในการอยู่รอดของการมีส่วนร่วมในชุมชนระยะที่ผ่านมานั้น เป็นพื้นที่ที่ยังคงต้องการทำการวิจัยมากขึ้น การศึกษาผลสำรวจนี้ เป็นอีกก้าวหนึ่งในการวิจัยนั้น มันเป็นแผนการวิเคราะห์ผ่านการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์และการวิเคราะห์ที่สำคัญต่อมาก็คือ วิเคราะห์จากข้อมูล

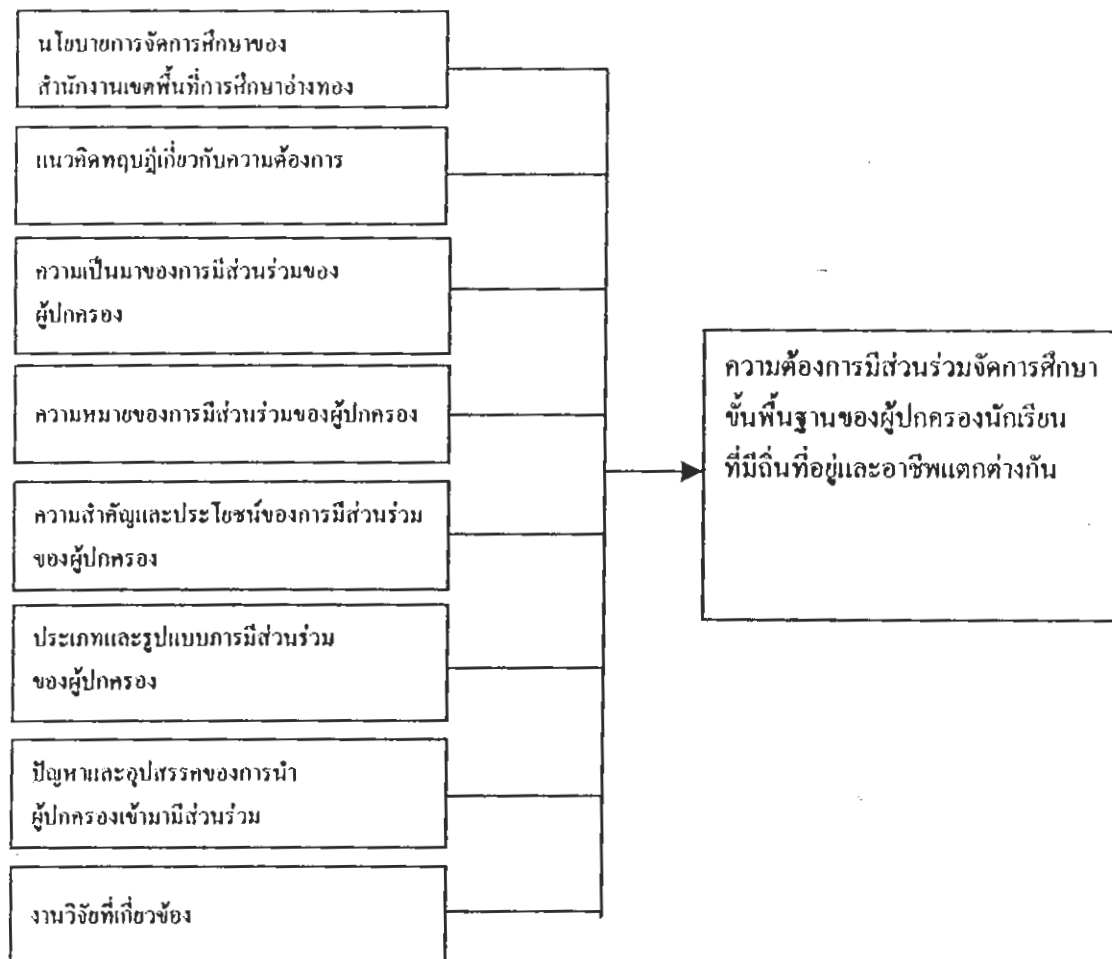
เท็จจริงและลักษณะเฉพาะของชุมชนชนบทในบาโลชิสถาน (Balochistan กับปากีสถาน (Pakistan) ซึ่งการวิเคราะห์นี้ทำกับ โรงเรียนประถมหญิงล้วนที่จัดโดย Village Education Committees (VECs) การวิเคราะห์จากข้อมูลคุณภาพดังกล่าวนี้ ชี้ให้เห็นว่าความสามารถในการอยู่รอดของการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการศึกษาในบาโลชิสถาน นั้นอาจเป็นผลของการตัดสินใจของชุมชนที่จะพัฒนาสถานะด้านการศึกษา การวางระเบียบอย่างเป็นทางการต่อความรับผิดชอบในส่วนต่าง ๆ ของชุมชน โดยผ่านทาง การลงนามข้อตกลง ความกระตือรือร้น ในการมีส่วนร่วมของมารดาที่อยู่ในชนบทต่อการศึกษา บทบาทหน้าที่ของ NGO ต่อการฝึกฝนและกระตุ้นกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน ขยายการติดต่อสื่อสารเชื่อมโยงระหว่างคณะกรรมการการศึกษาของหมู่บ้านกับส่วนต่าง ๆ สร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับทางด้านสังคมและเศรษฐกิจระหว่างคนในชุมชน

สรุปได้ว่า งานวิจัยของต่างประเทศเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมนั้น ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลักการสำคัญของประชาธิปไตย ในการจัดการศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้ ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร การศึกษาของโรงเรียนจะต้องสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและวัฒนธรรมในสังคมนั้น ๆ แต่ข้อบกพร่องของการมีส่วนร่วมก็คือ ประชาชนมีส่วนร่วมน้อย ขาดความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมและการติดต่อสื่อสารที่ไม่ดี

9. สรุปหลักการและแนวคิดที่นำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้นำเสนอมาทั้งหมด ได้แก่ นโยบายการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ ความหมายการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ความสำคัญและประโยชน์ของการมีส่วนร่วม ประเภทและรูปแบบ ปัญหาและอุปสรรคของการนำผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้วิจัยได้หลักการและแนวคิดที่นำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังแสดงในภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 แสดงการสรุปหลักการและแนวคิด
ที่นำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย